

BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA MILLATLARARO MULOQOT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Atamuratov Dilshod

**Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti
Tarjima nazariyasi va amaliyoti kafedrası v.b. dotsenti, PhD**

E-mail: dilshod.official5599@gmail.com

<https://orcid.org/my-orcid?orcid=0009-0008-3441-9703>

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21949992>

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo'lajak o'qituvchilarda millatlararo muloqot madaniyatini shakllantirish kompetensiyasini rivojlantirishning amaliy metodikasi tahlil qilingan. Beshta metod — madaniy-qiyosiy tahlil, muloqot treningi, keys-stadi, rolli o'yin va loyihaviy metod — yoritilgan. Har birining mazmuni, qo'llash bosqichi va shakllanadigan ko'nikmalari ilmiy-amaliy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: millatlararo muloqot madaniyati, kompetensiya, bo'lajak o'qituvchi, shakllantirish metodikasi, keys-stadi, rolli o'yin, loyihaviy metod, tolerantlik, kasbiy tayyorgarlik, oliy ta'lim.

Аннотация: В данной статье проанализирована практическая методика развития компетенции формирования культуры межнационального общения у будущих учителей. Освещены пять методов — сравнительно-культурный анализ, коммуникативный тренинг, кейс-стади, ролевая игра и проектный метод. Обоснованы содержание, этап применения и формируемые навыки каждого метода.

Ключевые слова: культура межнационального общения, компетенция, будущий учитель, методика формирования, кейс-стади, ролевая игра, проектный метод, толерантность, профессиональная подготовка, высшее образование.

Abstract: This article examines the practical methodology for developing the competence of forming a culture of interethnic communication in prospective teachers. Five methods — comparative-cultural analysis, communication training, case study, role-play, and the project method — are examined. The content, stage of application, and skills developed by each method are substantiated from a scientific and practical perspective.

Keywords: culture of interethnic communication, competence, prospective teacher, methodology of formation, case study, role-play, project method, tolerance, professional training, higher education.

Kirish. Bo'lajak o'qituvchida millatlararo muloqot madaniyatini shakllantirish kompetensiyasini rivojlantirish uchun uning aniq amaliy metodikasi ishlab chiqilishi zarur [1]. Faqat nazariy bilim berish bilan cheklanish yetarli emas — bu bilim amaliy ko'nikmaga aylantirilishi kerak.

Shu nuqtai nazardan, kompetensiyani rivojlantirishga xizmat qiluvchi turli amaliy metodlarni tizimli tahlil qilish mazkur maqolaning dolzarbligini belgilaydi [2, 3].

Muammoning o'rganilgan darajasi. Madaniyatlararo sezgirlik nazariyasi M. Bennet [1]ning tadqiqotlarida, ko'p millatli ta'lim nazariyasi J. Banks [2]ning ishlarida asoslangan. Ta'lim metodlari nazariyasi I.Ya. Lerner [3]ning tadqiqotlarida yoritilgan. Mahalliy pedagogika fanida Karimov B. [4], F. Yo'ldoshev [5]ning ishlarida etnopedagogik metodlarning umumiy tamoyillari tahlil qilingan.

Shunga qaramay, aynan bu kompetensiyani rivojlantiruvchi metodlarni tizimli tahlil qiluvchi maxsus tadqiqotlar mahalliy fanda hali yetarli darajada mavjud emas, bu esa mazkur tadqiqotning ilmiy-amaliy ahamiyatini belgilaydi.

Muhokama. Madaniy-qiyosiy tahlil metodi talabaga turli millatlarning urf-odat va qadriyatlarini qiyoslab o'rganish imkonini beradi [1], bu esa madaniy o'xshashlik va farqlarni tanqidiy anglashga xizmat qiladi. Muloqot treningi metodi esa turli madaniy kelib chiqishga ega suhbatdoshlar bilan samarali muloqot qilish mashqlarini o'z ichiga oladi [2].

Keys-stadi metodi millatlararo ziddiyat holatlarini tahlil qilish orqali konstruktiv yechim topish ko'nikmasini rivojlantiradi [3]. Rolli o'yin metodi boshqa millat vakili nuqtai nazaridan vaziyatni his qilish orqali empatiyani kuchaytiradi [4]. Loyihaviy metod esa millatlararo hamkorlikka oid mustaqil loyiha bajarish orqali amaliy tashkilotchilik ko'nikmalarini shakllantiradi [5]. Ushbu beshta metod izchil qo'llanilganda kompetensiyani har tomonlama rivojlantiradi.

Muhokama. Bugungi globallashuv, madaniyatlararo aloqalarning jadallashuvi va ta'lim muhitida ijtimoiy-madaniy xilma-xillikning ortib borishi bo'lajak o'qituvchilarni nafaqat kasbiy-pedagogik faoliyatga, balki o'quvchilarda millatlararo muloqot madaniyatini shakllantirishga ham maqsadli tayyorlash zaruratini yuzaga keltirmoqda. O'qituvchi ta'lim jarayonida turli millat va madaniyat vakillari o'rtasida o'zaro hurmat, hamjihatlik, bag'rikenglik va konstruktiv muloqot muhitini yaratishda asosiy pedagogik subyektlardan biri hisoblanadi. Shu sababli bo'lajak o'qituvchilarda millatlararo muloqot madaniyatini shakllantirish kompetensiyasini rivojlantirish pedagogik ta'limning muhim tarkibiy yo'nalishi sifatida qaralishi lozim.

Millatlararo muloqot madaniyatini shakllantirish kompetensiyasi bo'lajak o'qituvchining milliy va umuminsoniy qadriyatlarni anglash, turli millat va madaniyat vakillariga hurmat bilan munosabatda bo'lish, ta'lim oluvchilar o'rtasida tolerant va konstruktiv munosabatlarni tashkil etish, millatlararo muloqotda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan pedagogik vaziyatlarni to'g'ri baholash va ularni maqbul usullar bilan hal etish qobiliyatlarini o'zida birlashtiruvchi integrativ kasbiy sifatdir. Mazkur kompetensiya bilim, qadriyat, kommunikativ ko'nikma, amaliy faoliyat va refleksiv qobiliyatlarning o'zaro uyg'unligi asosida namoyon bo'ladi.

Mazkur kompetensiyani rivojlantirish metodikasi, avvalo, qadriyatli-motivatsion, kognitiv, kommunikativ-faoliyatli va refleksiv komponentlarning o'zaro integratsiyasi asosida tashkil etilishi maqsadga muvofiq. Bunda talabaning faqat millatlararo munosabatlarga oid nazariy bilimlarini oshirish emas, balki ushbu bilimlarni pedagogik vaziyatlarda qo'llashi, shaxsiy munosabatlarini tahlil qilishi va o'quvchilarda tegishli madaniyatni shakllantira olishiga alohida e'tibor qaratiladi.

Metodikaning dastlabki yo'nalishi bo'lajak o'qituvchilarda millatlararo muloqotning ijtimoiy va pedagogik ahamiyatini anglashga yo'naltirilishi lozim. Talaba jamiyatdagi milliy va madaniy xilma-xillikni muammo sifatida emas, balki ijtimoiy va pedagogik rivojlanish imkoniyati sifatida qabul qilishi muhimdir. Buning uchun ta'lim jarayonida milliy va umuminsoniy qadriyatlar, o'zaro hurmat, hamjihatlik, inson qadr-qimmat, bag'rikenglik va madaniyatlararo hamkorlik g'oyalariga asoslangan pedagogik vaziyatlardan foydalanish samarali natija beradi.

Kognitiv yo'nalishda bo'lajak o'qituvchilarga "millatlararo muloqot", "muloqot madaniyati", "etnomadaniy qadriyat", "tolerantlik", "madaniyatlararo kommunikatsiya", "milliy identiklik", "stereotip", "madaniy xilma-xillik" kabi tushunchalarning mazmunini tizimli o'rgatish talab etiladi. Nazariy bilimlarning tizimliliigi bo'lajak o'qituvchiga millatlararo munosabatlarda kuzatiladigan

hodisalarining sabablarini to'g'ri tushunish va pedagogik jihatdan asoslangan qarorlar qabul qilish imkonini beradi.

Bunda fanlararo integratsiya muhim metodik vosita bo'lib xizmat qiladi. Pedagogika, psixologiya, tarix, madaniyatshunoslik, sotsiologiya, etnopedagogika va kommunikatsiya nazariyasiga oid bilimlarning o'zaro integratsiyasi talabalarda millatlararo muloqot masalasiga kompleks yondashuvni shakllantiradi. Masalan, tarixiy bilimlar turli xalqlar o'rtasidagi madaniy aloqalarni anglashga xizmat qilsa, psixologik bilimlar stereotip va ijtimoiy ustanovkalarning muloqotga ta'sirini tushunishga, pedagogik bilimlar esa mazkur jarayonni ta'lim sharoitida boshqarishga imkon beradi.

Metodikaning muhim xususiyati nazariya – tahlil – amaliyot – refleksiya ketma-ketligiga asoslangan ta'lim jarayonini tashkil etishdan iborat. Dastlab talaba muayyan nazariy bilimlarni egallaydi, keyinchalik ularni pedagogik vaziyatlar misolida tahlil qiladi, amaliy topshiriqlarda qo'llaydi va yakunda o'z faoliyatini refleksiv baholaydi. Ushbu ketma-ketlik bilimlarning reproduktiv darajada qolib ketmasdan, amaliy kompetensiyaga aylanishiga xizmat qiladi.

Muammoli ta'lim texnologiyasi mazkur metodikaning samarali vositalaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Talabalarga millatlararo muloqot jarayonida uchrashi mumkin bo'lgan ziddiyatli yoki murakkab pedagogik vaziyatlarni taqdim etish orqali ulardan muammoning sabablarini aniqlash, ishtirokchilarning nuqtai nazarini baholash va pedagogik yechim ishlab chiqish talab qilinadi. Bunday topshiriqlar bo'lajak o'qituvchining vaziyatni bir tomonlama emas, balki turli ijtimoiy va madaniy pozitsiyalardan tahlil qilish ko'nikmasini rivojlantiradi.

Keys-stadi metodi millatlararo muloqot kompetensiyasini rivojlantirishda alohida ahamiyatga ega. Keys mazmuniga turli millat vakillari o'rtasidagi tushunmovchilik, stereotipik munosabat, sinfdagi guruhlanish, madaniy farqlarga nisbatan noo'rin munosabat yoki muloqotdagi ziddiyat kabi vaziyatlarni kiritish mumkin. Talaba keysni tahlil qilish jarayonida muammoning pedagogik va madaniy sabablarini aniqlaydi, bir necha muqobil yechimlarni ishlab chiqadi va ularning oqibatlarini baholaydi. Shu orqali nazariy bilimlar real kasbiy vaziyatlarni hal etish vositasiga aylanadi.

Rolli va ishbilarmonlik o'yinlari ham metodikaning amaliy komponentini kuchaytiradi. Masalan, "Ko'p madaniyatli sinf", "Madaniy farqlar tufayli yuzaga kelgan tushunmovchilik", "Ota-ona va o'qituvchi muloqoti", "Sinfdagi millatlararo ziddiyatni bartaraf etish" kabi vaziyatlarni modellashtirish mumkin. Talabalar o'qituvchi, o'quvchi, ota-ona yoki sinfdosh rolda ishtirok etib, vaziyatni turli pozitsiyalardan his qilish va baholash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa empatiya va kommunikativ moslashuvchanlikni rivojlantiradi.

"Madaniy dialog" metodi ham metodikaning muhim tarkibiy elementi sifatida qo'llanishi mumkin. Ushbu metodda talabalar turli xalqlarning an'analari, qadriyatlarini, muloqot odatlari, madaniy ramzlari va pedagogik qarashlarini o'rganib, ularni o'zaro qiyoslaydilar. Muhimi, qiyoslash "qaysi madaniyat yaxshiroq?" tamoyiliga emas, balki har bir madaniyatning o'ziga xosligini tushunish va umumiy qadriyatlarni aniqlashga yo'naltiriladi.

Metodikaning yana bir samarali vositasi "Nuqtai nazarni almashtirish" metodi hisoblanadi. Bunda talaba muayyan vaziyatni avval o'z pozitsiyasidan, keyin esa boshqa millat yoki madaniyat vakili pozitsiyasidan tahlil qiladi. Masalan, bir xil pedagogik vaziyat turli madaniy tajribaga ega o'quvchilar tomonidan qanday qabul qilinishi mumkinligi muhokama qilinadi. Natijada talabalarda hodisalarni faqat o'z madaniy tajribasi doirasida baholashdan voz kechish va boshqa nuqtai nazarlarni hisobga olish qobiliyati rivojlanadi.

“Stereotiplarni aniqlash va qayta baholash” metodi ham muhim ahamiyatga ega. Ushbu metodda talabalar jamiyatda uchrashi mumkin bo‘lgan milliy va madaniy stereotiplarni tahlil qiladilar, ularning kelib chiqish sabablarini aniqlaydilar va faktlarga asoslangan holda tanqidiy baholaydilar. Mazkur faoliyatda muayyan millat vakillarini umumlashtirib baholashdan saqlanish, shaxsiy xususiyat bilan etnik mansublikni aralashtirmaslik va dalillarga asoslangan fikrlashga o‘rgatish muhimdir.

Loyiha metodidan foydalanish ham millatlararo muloqot madaniyatini shakllantirish kompetensiyasini rivojlantirish uchun keng imkoniyat yaratadi. “Xalqlar madaniyati haftaligi”, “Bizni birlashtiruvchi qadriyatlar”, “Madaniyatlar muloqoti”, “Milliy an’analar va zamonaviy ta’lim”, “Bir hudud — turli madaniyatlar” kabi loyihalar orqali talabalar mustaqil axborot izlash, uni tahlil qilish, turli madaniyat vakillari bilan muloqot qilish va natijalarni jamoatchilikka taqdim etish imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Metodikada hamkorlikda o‘qitish texnologiyalaridan foydalanish alohida o‘rin tutishi lozim. Talabalarni kichik guruhlariga ajratib, ularga umumiy muammo yuzasidan birgalikda yechim ishlab chiqish topshirilishi kommunikativ hamkorlikni rivojlantiradi. Bunda guruh a’zolarining fikrlarini tinglash, turli qarashlarni muvofiqlashtirish, dalillash va umumiy xulosaga kelish ko‘nikmalari shakllanadi. Bu ko‘nikmalar keyinchalik o‘qituvchining ko‘p madaniyatli ta’lim muhitini boshqarishida muhim kasbiy resursga aylanadi.

Bahs-munozara metodlaridan foydalanishda esa muayyan metodik ehtiyotkorlik zarur. Millatlararo munosabatlarga oid bahslar “biz va ular” qarama-qarshiligini kuchaytirmasligi, aksincha, masalani turli nuqtai nazarlardan dalillarga tayangan holda muhokama qilishga xizmat qilishi kerak. Shu sababli o‘qituvchi munozaraning aniq qoidalarini belgilashi, shaxsga yoki millatga qaratilgan umumlashtiruvchi baholarga yo‘l qo‘ymasligi va ishtirokchilarning o‘zaro hurmatini ta’minlashi zarur.

Bo‘ljak o‘qituvchilarning empatik qobiliyatlarini rivojlantirish ham metodikaning muhim vazifalaridan biridir. Empatiya boshqa shaxsning hissiy holati, tajribasi va pozitsiyasini tushunishga yordam beradi. Pedagogik muloqotda bu sifat o‘qituvchiga o‘quvchining xatti-harakatini stereotiplar asosida baholamasdan, uning individual va ijtimoiy-madaniy kontekstini hisobga olish imkonini beradi. Empatiyani rivojlantirish uchun hikoyaviy vaziyatlar, refleksiv esse, rolli o‘yin va hayotiy holatlarni tahlil qilish metodlaridan foydalanish mumkin.

Metodikaning refleksiv komponenti bo‘ljak o‘qituvchining o‘z qarashlarini mustaqil tahlil qilishiga qaratiladi. Talaba “Men boshqa madaniyat vakillariga qanday munosabatdaman?”, “Mening qarorlarimga stereotiplar ta’sir qilmayaptimi?”, “Men pedagogik vaziyatda barcha ishtirokchilarga teng munosabatda bo‘ldimmi?”, “Boshqa pozitsiyani yetarlicha tushundimmi?” kabi refleksiv savollar orqali o‘z faoliyatini baholashi mumkin.

Shu maqsadda refleksiv kundalik yuritish samarali metodik vosita bo‘lib xizmat qiladi. Talabalar pedagogik amaliyot davomida kuzatgan millatlararo yoki madaniyatlararo muloqot holatlarini qayd etadilar, o‘z munosabatlarini tahlil qiladilar va muqobil pedagogik yechimlarni ishlab chiqadilar. Refleksiv kundalik vaqt o‘tishi bilan talabaning kasbiy fikrlashidagi o‘zgarishlarni ham kuzatish imkonini beradi.

Pedagogik amaliyot metodikaning tajribaviy tarkibiy qismi sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Nazariy mashg‘ulotlarda o‘zlashtirilgan bilim va ko‘nikmalar real ta’lim muhitida sinovdan o‘tkazilgandagina barqaror kompetensiyaga aylanishi mumkin. Pedagogik amaliyot davomida talabalar sinfdagi ijtimoiy-madaniy munosabatlarni kuzatish, o‘quvchilarning muloqot

xususiyatlarini tahlil qilish, hamkorlikdagi tadbirlarni tashkil etish va o'z pedagogik xatti-harakatlarini refleksiv baholash topshiriqlarini bajarishlari maqsadga muvofiq.

Metodikani amalga oshirishda raqamli texnologiyalarning imkoniyatlaridan ham foydalanish mumkin. Virtual madaniy sayohatlar, raqamli hikoyalar, multimedia taqdimotlari, elektron portfolio, videokeyslar va onlayn hamkorlik loyihalari talabalarning boshqa xalqlar madaniyati haqidagi bilimlarini kengaytiradi. Shu bilan birga, raqamli axborot makonida uchraydigan stereotipik yoki ishonchsiz materiallarni tanqidiy baholash ko'nikmasini shakllantirish ham zarur.

Bo'lajak o'qituvchilarda millatlararo muloqot madaniyatini shakllantirish kompetensiyasini rivojlantirish jarayoni motivatsion-tayyorlov, axborot-kognitiv, amaliy-kommunikativ va refleksiv-korreksion bosqichlarda amalga oshirilishi mumkin. Motivatsion-tayyorlov bosqichida millatlararo hamjihatlik va madaniy xilma-xillikka ijobiy munosabat shakllantiriladi. Axborot-kognitiv bosqichda zarur nazariy bilimlar o'zlashtiriladi. Amaliy-kommunikativ bosqichda bilimlar modellashtirilgan va real pedagogik vaziyatlarda qo'llaniladi. Refleksiv-korreksion bosqichda esa faoliyat natijalari tahlil qilinib, aniqlangan kamchiliklarni bartaraf etish bo'yicha individual rivojlanish yo'nalishlari belgilanadi.

Metodikaning samaradorligini aniqlashda motivatsion-qadriyatli, kognitiv, kommunikativ-faoliyatli va refleksiv mezonlardan foydalanish maqsadga muvofiq. Motivatsion-qadriyatli mezonning ko'rsatkichlari millatlararo hamjihatlikka ijobiy munosabat, boshqa madaniyatlarga hurmat, tolerantlik va kasbiy mas'uliyat bilan ifodalanadi. Kognitiv mezon tegishli tushunchalar, milliy va umuminsoniy qadriyatlar hamda madaniyatlararo muloqot qonuniyatlarini bilish bilan belgilanadi.

Kommunikativ-faoliyatli mezonning asosiy ko'rsatkichlari sifatida turli madaniy muhit vakillari bilan konstruktiv muloqot o'rnatish, nizoli pedagogik vaziyatlarda murosali yechim topish, o'quvchilar o'rtasida hamkorlikni tashkil etish, stereotipik munosabatlarning oldini olish va ta'lim jarayonida madaniy xilma-xillikni hisobga olish ko'nikmalarini ko'rsatish mumkin. Refleksiv mezon esa o'z qarashlarini tanqidiy baholash, xatolar sabablarini aniqlash, o'z faoliyatini korreksiya qilish va kasbiy o'zini rivojlantirishga tayyorlik orqali namoyon bo'ladi.

Metodikaning samarali ishlashi bir qator pedagogik shart-sharoitlarning ta'minlanishiga bog'liq. Birinchidan, ta'lim muhitining o'zida o'zaro hurmat va tenglik tamoyillari ustuvor bo'lishi kerak. Ikkinchidan, nazariy bilimlar amaliy va muammoli vaziyatlar bilan muntazam bog'lanishi zarur. Uchinchidan, talabalar uchun o'z fikrini erkin ifodalash va turli pozitsiyalarni muhokama qilish imkonini beruvchi psixologik jihatdan xavfsiz pedagogik muhit yaratilishi lozim. To'rtinchidan, millatlararo muloqotga oid faoliyat bir martalik tadbir emas, balki pedagogik tayyorgarlikning uzluksiz komponenti sifatida tashkil etilishi talab qilinadi.

Bunda o'qituvchining shaxsiy namunasi ham alohida pedagogik ahamiyatga ega. Talabalarga tolerantlik haqida nazariy ma'lumot berish bilan bir vaqtda professor-o'qituvchining o'zi muloqotda hurmat, xolislik, tenglik va madaniy sezgirlik tamoyillariga amal qilishi kerak. Chunki bo'lajak o'qituvchilar kasbiy xulq-atvor namunalarini nafaqat o'quv materialidan, balki real pedagogik munosabatlardan ham o'zlashtiradilar.

Mazkur metodikaning yakuniy natijasi faqat bo'lajak o'qituvchining boshqa millat vakillari bilan samarali muloqot qila olishidan iborat emas. Asosiy natija — uning o'quvchilarda millatlararo muloqot madaniyatini maqsadli shakllantirish olish kompetensiyasining rivojlanishidir. Bu jihat ikki darajani farqlashni talab qiladi: birinchisi — o'qituvchining shaxsiy

millatlararo muloqot madaniyati; ikkinchisi — ushbu madaniyatni o'quvchilarda pedagogik vositalar orqali shakllantira olish kasbiy kompetensiyasi. Metodikada aynan ikkinchi darajaga o'tish ta'minlanishi lozim.

Shu sababli bo'lajak o'qituvchi dars va darsdan tashqari faoliyat mazmuniga millatlararo hamjihatlik g'oyalarini integratsiya qilish, tarbiyaviy tadbirlarni loyihalash, o'quvchilar o'rtasidagi muloqotni pedagogik kuzatish, ziddiyatlarning oldini olish, turli madaniy tajribalarni ta'lim resursiga aylantirish va natijalarni diagnostika qilish ko'nikmalarini ham egallashi zarur. Bu kompetensiyaning to'liq shakllanganligini ko'rsatuvchi muhim amaliy ko'rsatkichdir.

Natijalar. Beshta metodni tahlil qilish jarayonida ularning mazmuni, bosqichi va natijasi tizimlashtirildi. Tahlil natijalari quyidagi jadvalda umumlashtirilgan holda keltirilgan:

1-jadval

№	Metod	Mazmuni	Qo'llash bosqichi	Shakllanadigan ko'nikma
1	Madaniy-qiyosiy tahlil metodi	Turli millatlarning urf-odat, an'ana va qadriyatlarini qiyoslab o'rganish	Nazariy bilim berish bosqichi	Madaniy o'xshashlik va farqlarni tanqidiy anglash
2	Muloqot treningi metodi	Turli madaniy kelib chiqishga ega suhbatdoshlar bilan samarali muloqot qilish mashqlari	Amaliy-treningli mashg'ulot bosqichi	Madaniyatlararo muloqot ko'nikmalari
3	Keys-stadi metodi	Millatlararo ziddiyat yoki tushunmovchilik holatlarini tahlil qilish va yechim topish	Amaliy-tahliliy mashg'ulot bosqichi	Ziddiyatlarni konstruktiv hal qilish qobiliyati
4	Rolli o'yin metodi	Boshqa millat vakili nuqtai nazaridan vaziyatni his qilish va ijro etish	Amaliy-ijodiy mashg'ulot bosqichi	Empatiya va boshqa nuqtai nazarni tushunish qobiliyati

1-jadvalda ko'rinib turibdiki, metodlar nazariydan amaliyga qarab izchil joylashgan. Umuman olganda, ularni kompleks qo'llash kompetensiyani samarali rivojlantiradi.

Xulosa

Bo'lajak o'qituvchilarda millatlararo muloqot madaniyatini shakllantirish kompetensiyasi beshta metodning izchil qo'llanilishi orqali rivojlanadi. Kelgusi tadqiqotlarda ularning samaradorligini empirik tekshirish maqsadga muvofiqdir.

Umuman olganda, bo'lajak o'qituvchilarda millatlararo muloqot madaniyatini shakllantirish kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi nazariy bilim, qadriyatli munosabat, kommunikativ tajriba, amaliy pedagogik faoliyat va refleksiyaning o'zaro integratsiyasiga asoslanishi lozim. Muammoli ta'lim, keys-stadi, rolli o'yin, "Madaniy dialog", "Nuqtai nazarni almashtirish", stereotiplarni tanqidiy tahlil qilish, loyiha, hamkorlikda o'qitish va refleksiv metodlardan

kompleks foydalanish talabalarning tegishli kompetensiyasini bosqichma-bosqich rivojlantirish imkonini beradi.

Shunday qilib, ishlab chiqilgan metodik yondashuv bo'lajak o'qituvchini millatlararo munosabatlarga oid bilimlarni egallagan passiv subyekt sifatida emas, balki ko'p madaniyatli ta'lim muhitini pedagogik jihatdan boshqara oladigan, o'quvchilar o'rtasida o'zaro hurmat va hamkorlikni rivojlantiradigan, ziddiyatlarning profilaktikasini amalga oshiradigan hamda millatlararo muloqot madaniyatini ta'lim-tarbiya jarayoniga tizimli integratsiya qila oladigan kompetent pedagog sifatida tayyorlashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Bennett M.J. Developmental Model of Intercultural Sensitivity // International Encyclopedia of Intercultural Communication. – 2017.
2. Banks J.A. An Introduction to Multicultural Education. – Boston: Pearson, 2014. – 208 p.
3. Лернер И.Я. Дидактические основы методов обучения. – М.: Педагогика, 1981. – 186 с.
4. Karimov B. Etnopedagogika va millatlararo munosabatlar madaniyati. – Toshkent: O'qituvchi, 2016. – 196 b.
5. Yo'ldoshev J.G'. Ta'lim texnologiyalari va kompetensiyaviy yondashuv. – Toshkent: O'qituvchi, 2011. – 216 b.